

หลักการบริหารกับการพัฒนากิจกรรมด้านการปกครองคณะสงฆ์

Management Activities of Sanggha for Development in Thailand

พระศรีปริยัติโยดม ดร.¹

สังคมไทยต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางด้านวิกฤตเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นในประเทศ อีกทั้งความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การติดต่อสื่อสารที่ย่อโลกให้เล็กลงกระแสโลกาภิวัตน์แห่งโลกยุคไร้พรมแดน (Global Competition) การพัฒนาการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีเพราะนวัตกรรมใหม่ การรับรู้หรือเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เป็นไปอย่างสะดวกและรวดเร็วขึ้น การแข่งขันขององค์กรต่างๆ จะต้องแข่งขันในสภาพการณ์ที่สลับซับซ้อนมีแต่ความไม่แน่นอนและไม่สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ จะเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และวัฒนธรรม ในปัจจุบันเป็นไปอย่างรวดเร็วและรุนแรงขึ้นกว่าในอดีต รวมทั้งลักษณะขององค์กรที่จะต้องเปลี่ยนแปลงไปในอนาคตและเงื่อนไขการแข่งขันใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นทำให้ปัจจัยความสำเร็จที่มีมาในอดีตจะเริ่มเปลี่ยนแปลงไป องค์กรต่างๆต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ของโลกในยุคนี้เท่านั้นจึงจะอยู่รอด

ทวีวัฒน์ ปุณฺณทริปิฏก (2542, หน้า 141-142, หน้า 172-173) ได้ให้ทัศนะถึงปัญหาวิกฤติในพุทธศาสนาในโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์และแนวทางแก้ไขพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับใหม่ไว้ว่า การปกครองของคณะสงฆ์ซึ่งตั้งอยู่บนความสัมพันธ์แนวดิ่ง โดยประชาชนไม่มีส่วนร่วมนั้นไม่อาจแก้ไขปัญหาวิกฤติในพุทธศาสนาได้อย่างทันที่ ส่วนรัฐนั้น ด้วยความงุ่มง่ามและล่าช้าของระบบราชการ ก็มีอาจเป็นกำลังในการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในคณะสงฆ์ได้ออกพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ฉบับแรกในปี พ.ศ. 2445 (ร.ศ.121) ทำให้คณะสงฆ์ทั้ง

คำสำคัญ : หลักการบริหาร กิจกรรมด้านการปกครอง คณะสงฆ์ภาค 3 จ.สิงห์บุรี จ. ลพบุรี

จ. อุทัยธานี

¹ วัดพระนอนจักรสีห์ ต. จักรสีห์ อ. เมือง จ. สิงห์บุรี 16000

คณะตุลาการอยู่ภายใต้ระบบราชการไทย ราชการเป็นผู้ให้คุณให้โทษแก่พระสงฆ์ มิใช่ประชาชน ดังเช่นในอดีต ระบบการควบคุมซึ่งกันและกันระหว่างประชาชนกับพระสงฆ์ได้ค่อย ๆ หดหายไป พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับที่สอง ซึ่งออกในปี พ.ศ. 2484 นั้น แม้จะสอดคล้องกับการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย โดยมีการแยกอำนาจเป็นสามสภา คณะสงฆ์มนตรีภายใต้การนำ ของสังฆนายก คณะวินัยธรก็ตาม แต่ระบบราชการในคณะสงฆ์ยังคงอยู่ และโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับพระสงฆ์ก็มิได้รับการแก้ไขให้ดีขึ้น การออกพระราชบัญญัติคณะ สงฆ์ฉบับที่สามในปี พ.ศ.2505 ในยุคเผด็จการทหารของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นั้นทำให้คณะ สงฆ์ตกอยู่ภายใต้การปกครองระบอบเผด็จการและความล้าหลังของระบบราชการ แม้ว่าจะมีการ ปรับปรุงแก้ไขใน ปี พ.ศ.2535 ก็ตามแต่ก็เป็นเพียงรายละเอียดปลีกย่อยเท่านั้น และกลายเป็น อุปสรรคสำคัญในการแก้ไขปัญหของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน

ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2542 , หน้า 98-99) รายงานว่าองค์กรจะมีประสิทธิภาพเกิดขึ้น ได้โดยอาศัยสมาชิกภายในองค์กรและการจัดวางระบบทำงาน รวมทั้งการจัดโครงสร้างการบริการ ตลอดจนผู้นำที่มีประสิทธิภาพ

สุนัย เศรษฐบุญสร้าง (2534, หน้า 418-420) รายงานว่าลักษณะของสถาบันสงฆ์ใน ปัจจุบันโดยกล่าวว่า สถาบันสงฆ์เป็นองค์กรขนาดใหญ่ ภายใต้องค์กรที่ใหญ่โตและมีศาสน สมบัติในความควบคุมดูแลจำนวนมากมาย หากระบบในการบริหารปกครองคณะสงฆ์ไม่มีความ เหมาะสมเพียงพอที่จะแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ทันกับสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ย่อมจะก่อให้เกิดปัญหภายในคณะสงฆ์ตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

จิรประภา อัครบวร (2549, ก.) รายงานถึงหลักการบริหารโดยทั่วไปผู้บริหารจะต้อง คำนึงถึงความสำเร็จในการบริหารโดยมองที่ความสำเร็จขององค์กรเป็นที่ตั้ง แต่หากองค์กรใดที่ ต้องการความยั่งยืน องค์กรนั้นคงหนีไม่พ้นการบริหารที่ต้องสร้างสมดุลระหว่างความสำเร็จของ พนักงานองค์กรและความสำเร็จขององค์กรถ้าพนักงานมีความรู้สึกว่าตนเองเป็นเจ้าของก็จะ ทำงานเพื่อประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร การทำให้บุคลากรมีความรู้สึกเป็นเจ้าของคนหนึ่งของ องค์กร (พสุ เดชะรินทร์, 2548)

เนื่องจากปัจจุบันองค์กรต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐบาล หรือภาคเอกชน ต่างก็มีศักยภาพใน การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในด้านการพัฒนาองค์กร โดยอาศัยหลักการบริหารตามทฤษฎีต่างๆ หลักในการบริหารองค์กรได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนากิจกรรมของคณะสงฆ์โดยวิธีการแทรก ซึมอย่างไม่รู้ตัว

ดังนั้นเพื่อให้กิจกรรมต่างๆ ขององค์กรดำเนินต่อไปด้วยดีผู้วิจัยจึงทำการศึกษาปัจจัยต่างๆ ควบคู่ไปกับหลักการบริหาร 7'S ซึ่งประกอบด้วย

1. กลยุทธ์ในการบริหาร (Strategy)
2. โครงสร้างของการบริหาร (Structure)
3. ระบบ (Systems)
4. การมีส่วนร่วม (Shared Values)
5. ทักษะความชำนาญ (Skill)
6. รูปแบบ (Style)
7. คณะผู้ร่วมงาน (Staff)

ตามลักษณะและความเหมาะสมของการนำหลักการบริหาร 7'S มาปรับใช้เพื่อการพัฒนา กิจกรรมคณะสงฆ์ในกิจกรรมของวัดในด้านการปกครอง โดยนำหลักการบริหารดังกล่าวเข้ามา ปรับใช้ในการพัฒนากิจกรรมดังกล่าวให้มีความยั่งยืนและต่อเนื่องสืบไป โดยศึกษาจากวัดที่ได้รับ รางวัลวัดพัฒนาตัวอย่าง และวัดพัฒนาตัวอย่างดีเด่น สามารถสรุปเป็นแนวทางเพื่อการพัฒนา กิจกรรมในแต่ละด้านของคณะสงฆ์ต่อไปในอนาคต

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของงานวิจัย กลุ่มตัวอย่างเป็นตัวแทนคณะสงฆ์ภาค 3 ได้แก่ คณะสงฆ์ใน จังหวัดสิงห์บุรี ลพบุรี อุทัยธานี และจังหวัดชัยนาท กับระดับการใช้หลักการบริหาร ปฏิบัติกิจกรรมด้านการปกครองร่วมกับหลักการบริหารแบบ 7'S เพื่อพัฒนากิจกรรมโดยมีความ สอดคล้องในเรื่องของการพัฒนากิจกรรมด้านการปกครอง เมื่อศึกษาปัจจัยที่มีสหสัมพันธ์ต่อการ ใช้หลักการบริหารแบบ 7'S ในการพัฒนากิจกรรมของคณะสงฆ์ โดยใช้ค่าสหสัมพันธ์ (Pearson Correlation) เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ พบว่า ตัวแปรที่มีสหสัมพันธ์ต่อการใช้หลักการบริหาร แบบ 7'S เพื่อพัฒนากิจกรรมด้านต่าง ๆ ของคณะสงฆ์ได้แก่ อายุ ภูมิฐานะ ระดับการศึกษา เปรียญธรรม และจำนวนพรรษา ทั้งนี้ตัวแปรดังกล่าว มีสหสัมพันธ์โดยเปรียญธรรมและระดับ การศึกษาทางโลก มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อหลักการบริหารแบบ 7'S เพื่อพัฒนากิจกรรมของ คณะสงฆ์

ทดสอบค่านัยสำคัญทางสถิติเมื่อนำหลักการบริหารแบบ 7'S มาปรับใช้เพื่อพัฒนา กิจกรรมด้านการปกครองของคณะสงฆ์พบว่ามีความแตกต่างของค่านัยสำคัญทางสถิติดังต่อไปนี้

1. อายุที่แตกต่างกัน เมื่อนำหลักการบริหารแบบ 7'S มาปรับใช้เพื่อพัฒนากิจกรรมด้าน การปกครองของคณะสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับ การจัดโครงสร้าง การจัดระบบการปกครอง พบว่า มี ส่วนช่วยในการทำงานอย่างสัมฤทธิ์ผลพร้อมยอมรับเทคโนโลยีมาปรับบทบาทภารกิจของคณะ

สงฆ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ($P < 0.01$) และ ($P < 0.05$) ตามลำดับ จากรายงานผลการวิจัยอายุมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการสนองนโยบายและการปฏิบัติงานตามนโยบายโครงการพัฒนาสถานีดารวจเพื่อประชาชน และ นวพร ตรีโยธู (2547) รายงานถึงปัจจัยด้านอายุที่เหมาะสมมีอิทธิพลต่อการนำนโยบายโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพไปสู่การปฏิบัติในโรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์

2. การเป็นตัวแทนในระดับเจ้าอาวาสเมื่อนำหลักการบริหารแบบ 7'S มาปรับใช้กับกิจกรรมด้านการปกครอง พบว่า ทำให้คณะสงฆ์มีโอกาสได้ใช้ความรู้ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ทักษะและประสบการณ์ องค์กรมีความพึงพอใจในการบริหารงานภายในหน่วยงาน รวมถึงการประสานงานของคณะสงฆ์และกิจกรรมด้านการศึกษ ตัวแทนที่มาจากกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาวิจัยยังมีโอกาสได้ใช้ความรู้ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทักษะและประสบการณ์ตามหลักการบริหารมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ($P < 0.01$) และ ($P < 0.05$) ปีเตอร์ และเวอร์เตอร์แมน (2537, หน้า 54-58) รายงานว่าการบริหารงานที่ดีต้องเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานมีการปรึกษาหารือ ประชุมปรึกษาปัญหากันได้โดยตรงมีโอกาสและส่วนร่วมในการตัดสินใจสอดคล้องกับการบริหารงานของคณะสงฆ์ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ สุรัสวดี ราชกุลชัย (2543, หน้า 3) รายงานว่า การบริหารจัดการจึงเป็นกระบวนการของกิจกรรมที่ต่อเนื่องและประสานงานกัน ซึ่งผู้บริหารต้องเข้ามาช่วยเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พยอม วงศ์สารศรี (2532, หน้า 106) รายงานว่าสมาชิกภายในองค์กรควรอยู่ภายใต้ผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้างานเพียงคนเดียวเพื่อลดความสับสนและความขัดแย้งภายในองค์กร สอดคล้องกับผลงานวิจัยครั้งนี้ซึ่งมีตัวแทนในระดับเจ้าอาวาสเป็นผู้นำองค์กรในการนำหลักการบริหารแบบ 7'S มาปรับใช้กับกิจกรรมด้านการปกครองของคณะสงฆ์

3. ระดับการศึกษาทางโลก เมื่อนำหลักการบริหารแบบ 7'S มาปรับใช้กับกิจกรรมด้านการปกครอง พบว่า มีความพึงพอใจในการบริหารงานภายในหน่วยงานของคณะสงฆ์ มีการจัดทำแผนกลยุทธ์ (นโยบาย) ในการปกครองคณะสงฆ์ และมีโอกาสได้ใช้ความรู้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ทักษะและประสบการณ์ในกิจกรรมด้านการศึกษามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับที่ระดับ ($P < 0.01$) และ ($P < 0.05$) ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ รุณันดร อากาศโชติ (2543) รายงานปัจจัยของระดับการศึกษามีผลต่อการปฏิบัติงานของโรงเรียนตามนโยบายของรัฐในโครงการโรงเรียนสีขาว

โดยสรุปหลักการบริหารแบบ 7'S สามารถนำมาปรับใช้กับกิจกรรมด้านการปกครองของคณะสงฆ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพต้องพัฒนา อายุ การเป็นตัวแทน และรับการศึกษาของ บุคลากร

นโยบาย โครงสร้าง ให้เหมาะสมเพื่อให้การนำหลักการบริหารที่ได้รับการยอมรับเข้ามาพัฒนา และปรับปรุงให้เกิดประสิทธิภาพในการพัฒนาองค์กรของวัด ให้เป็นสถาบันที่คงไว้ซึ่งความน่า เคารพ นับถือ ความเลื่อมใส และศรัทธาของพุทธศาสนิกชนควบคู่กับสังคมไทยสืบไป

เอกสารอ้างอิง

ฐานันตร์ อากาศโชติ. (2543). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของโรงเรียนตามนโยบายของรัฐ ในโครงการโรงเรียนสีขาว กรมสามัญศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต (การวัดและประเมินผลการศึกษา) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปีเตอร์, โทมัส เจ และวอร์เตอร์แมน, โรบอท เฮซ. (2537). ค้นคว้าหาความเป็นเลิศ ประสพการณ์ จากบริษัทชั้นนำของโลก. (วิรัช ตันติวิระวิทยา, เรียบเรียง). กรุงเทพฯ : เอช.เอ็น กรุ๊ป.

นวพร ศรีโอบฐ์. (2547). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพไปสู่ การปฏิบัติในโรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์. วิทยานิพนธ์ปริญญา สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสาธารณสุข บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

พะยอม วงศ์สารศรี. (2534). องค์การและการจัดการ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ.สุภา.

ทวีวัฒน์ ปุณฺณกรวิวัฒน์. พุทธศาสนากับสังคมไทยปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด(มหาชน), 2542.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2542). การจัดและบริหารอาชีวศึกษา. กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริม กรุงเทพฯ.

สุนัย เศรษฐบุญสร้าง. (2534). อุดมการณ์ทางสังคม : ในพุทธศาสนาตามแนวความคิดของสำนัก สันติอโศก. กรุงเทพฯ : ฟ้าอภัย.

จิรประภา อัครบวร.2549 ก. สร้างคนสร้างผลงาน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เต๋า (2000).2549 ข. บทสัมภาษณ์พิเศษ เรื่อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อการสร้างความผูกพันในองค์กร. วารสารข้าราชการ. ปีที่ 51 ฉบับที่ 3 เดือนพฤษภาคม-มิถุนายน 2549.

พสุ เดชะรินทร์.2548. คู่มือผู้บริหาร. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ผู้จัดการ.

สุรัสวดี ราชกุลชัย. (2543). การบริหารสำนักงาน . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จามจุรี.